

Resa till Svenskbyn i Ukraina

13-16 April 2001

av Arne Dahlman

Under Påskhelgen företog jag och min hustru Märta en resa till Gammalsvenskby i södra Ukraina. Resan var organiserad av Föreningen Svenskbyborna. Resenärerna utgjordes främst av ättlingar till den folkgrupp som blev tvungen att flytta på 1780-talet från Dagö i Östersjön till södra Ukraina vid floden Dnjepr. 1929 återvände dessa svenskbybor till Sverige men efter några år flyttade några familjer tillbaka till Gammalsvenskbyn, däribland min hustrus familj. Min fru Märta, född Hinas, föddes i svenskbyn 1936. Efter ett par år flyttade familjen till tyskbyn Hoffental. Under andra världskriget ockuperades svenskbyn av tyskarna och 1943 fick Märta tillsammans med mor och två syskon bege sig till Polen där de hamnade på ett gods nära den tyska gränsen. Vid krigsslutet 1945 fick de möjlighet att med flyg resa till Sverige från Berlin till Bulltofta för att sedan komma till Gotland.



Märta Dahlman, f. Hinas, i flygplanet med Gustav Hinas och Lisbeth Wilstorp i bakgrunden, på väg till Gammalsvenskby den 13 april med stora förväntningar

Märta fick nu möjlighet att besöka sin födelseplats i Ukraina och därmed fick även jag bese denna del av världen. Visst var det annorlunda! Karl-Olof Hinas och Claes-Göran Häglund hade lagt ner ett stort arbete i att organisera resan. Även familjen Sturén, verksamma i Ukraina, där de driver konservfabriken Chumak, hade lagt ner stort arbete att göra resan till ett minne för livet. Visst kostade resan en del, men vi fick se och uppleva mycket.

Vi reste till Ukraina i ett chartrat plan från Visby. Drygt tre timmar senare var vi, sextiofem resenärer, framme vid staden Simferopol belägen i den södra delen av halvön Krim. Vi delades upp i två grupper eftersom bara halva gruppen hade plats att övernatta hos byborna. Den andra gruppen fick

resa till Jalta och bo en natt på hotell där och uppleva den kända ukrainska turistorten. Efter halva tiden fick grupperna skifta. Jag och Märta fick resa direkt till Gammalsvenskby efter ankomsten till Krim. Bussresan till Gammalsvenskby tog drygt 4 timmar inräknat ett uppehåll halvvägs. Vägarna var ofta spikraka men mycket ojämna så bussresan blev något skakig. Från bussen kunde vi se omväxlande planterade träd och buskar längst vägrenarna och oändliga åkrar och betesmarker. Vi kunde se kor, häst med vagn och getter som gick lösa längst vägarna och folk som vallade dem. Väl framme vid svenskbyn blev vägarna sämre. Första anhalt var fd. tyskbyn Schlangendorf. Därefter fortsatte bussen på en sönderkörd "åkerväg"



K O Hinas och K E Tysk studerar reseprogrammet under överinseende av Jörgen Hedman i bakgrunden

mot svenskbyn. Bussen fick kryssa fram mellan vattenhål och plötsligt blev vägen belagd igen men då var vi framme i svenskbyn. Bussen stannade utanför kyrkan. Där väntade en del bybor på oss samt journalister utrustade med TV-kameror från lokal TV. Sedan följde kramar, hälsningar och fotografering. Resenärerna blev visade till sina gästfamiljer. Märta och jag, Märtas bror Gustav och hans sambo Lisbeth fick bo hos Lilly Hansas. Vi fick ett helt hus för oss själva och en inglasad

veranda där Lilly bjöd på mat och dryck. Senare kom även Karl-Olof Hinas att bo hos Lilly.

Hon hade så mycket att berätta om sitt brokiga liv. Vi hade det mycket trevligt hos Lilly Hansas. I huset fanns ingen värme och det var något kyligt, men vi fick klä oss därefter. Själv bodde Lilly i ett hus längre in på sin tomt som innehöll kök och ett par små rum. Där var det varmt och skönt och där fanns det också en gammal svart/vit TV. Lilly hade ett dass på bakgården och där fanns det även höns, gäss, ankor och en get som hon mjölkade. På natten mot långfredagen började det att regna och det regnade sedan större delen av påskafton. Gatorna mellan husen i byn förvandlade på sina ställen till breda djupa diken. Kl 9 på påskdagens morgon var det samling vid kyrkan, dit även den andra gruppen kom med buss



Ankomst till byn och det stora äventyret har börjat.....

från Jalta. De hade startat mycket tidigt på morgonen. Många bybor kom också till gudstjänsten så det blev fullt i kyrkan. Det fanns några enkla bänkar mitt i kyrkan förutom bänkar längst väggarna för dem som inte orkade stå hela mässan. De flesta fick ståplats. Karl-Erik Tysk och Åke Svensson fungerade som präster på högmässan. Karl-Erik Tysk talade flytande ryska och hade även hjälp av en ung tjej som tolkade. Mässan pågick till kl. 12. Begravningsplatsen låg

förr i anslutning till kyrkan, men efter ett våldsamt skyfall långt tillbaka i tiden spolades gravarna upp. Begravningsplatsen flyttades därför längre upp på land och är nu belägen nära en ravin. Efter gudstjänsten besökte vi gravplatsen. På många gravar fanns något slag av staket kring graven samt i ofta en bild på den begravda. Bussarna fortsatte sedan till ett byggnad som kallades Bastun. Där samlades vi och byborna på det övre planet i en stor samlingshall där ett vänortsavtal undertecknades under pompa och ståt av det gotländska kommunalrådet Hans Klintbom och borgmästarinnan i Gammalsvenskby Lubov Petrovna. Det hölls många tal på båda svenska och ryska och ukrainska med tolk. Därefter blev det supé i kolchosens matsal, där även bybor var inbjudna att äta. Det bjöds på riktig



Kommunalrådet Hans Klintbom och borgmästarinnan Lubov Petrovna undertecknar vänortsavtalet i Bastun, en mörk byggnad som tillhör kolchosen i byn

”gammalsvenskbymat”, läsk, öl, vodka och champagne. Innan resan fortsatte söderut tog vi avsked av byborna. Många hälsningar och många tack för gästvänlighet framfördes innan avfärden från byn. På vägen till Krim gjordes ett uppehåll vid Ketchupfabriken Chumak som drivs av familjen Sturén från Sverige. Vi blev visade runt i fabriken och familjen Sturén har gjort en fantastiskt insats för sysselsättningen i området. Vi fick veta att Chumak även har en stor anläggning 10 mil längre bort vid Svarta havet.

Under bussresan tillbaka till Krim och Jalta gjordes ett kort uppehåll för mat och dryck innan vi relativt sent kom ner till Jalta. Efter incheckning på hotell Jalta fick vi en rejäl middag. Rummet var bra med varm dusch och en bra säng. Annandag Påsk vaknade vi med en fin utsikt över Svarta havet och naturen på Jalta. Efter en mindre frukost besöktes den slottsliknande byggnad där bl.a. Stalin, Churchill och Roosevelt träffades i slutet av andra världskriget 1945 och diskuterade hur Europas gränser skulle se ut efter kriget. Lolo Sturén kunde verkligen

historien bakom Jaltakonferensen och guidade oss utmärkt. Därefter åkte vi genom de mäktiga bergen till flygplatsen i Simferopol. Efter en måltid nära flygplatsen blev det så dags att checka in för hemresan. Den andra gruppen från svenskbyn anslöt och resan gick mot sitt slut. Tre timmer senare anlände till Visby strax efter kl 21:00 på kvällen med många minnen att smälta.



Hotell Jalta, modernt hotell efter ukrainska mått mätt



Besök hos familjen Edvin Martis



Arne Dahlman, Källunge på Gotland ,som skrivit artikeln